Mo, Rom sam?!

În ultimul timp, revine din ce în ce mai des în discuţia dintre cei care formează aşa-numita elită a romilor subiectul "ce înseamnă să fii rom?" sau "cine este rom cu adevărat? Este destul de interesant că acest subiect de dezbatere între activişti apare în condiţiile în care majoritatea romilor obişnuiţi consideră că a fi rom aduce cu sine un bagaj neplăcut de stigmă din partea majoritarilor. Nu la fel vede lucrurile aşa-numita elită a romilor pentru care asumarea identităţii înseamnă mai degrabă beneficii şi oportunităţi sub formă de măsuri afirmative şi politici. Paradoxul situaţiei este dat de faptul că aceia care fac parte din elita romilor sunt în majoritate romi asimilaţi care au pierdut limba de cel puţin o generaţie şi care nu mai au nici o legatură cu comuntitatea romilor, cu valorile şi tradiţiile culturale ale romilor. Aşadar, căutand să raspundem la întrebarea *cine este rom cu adevarat* descoperim trei tipuri de persoane:

1. Persoane asimilate din punct de vedere etnic, care nu vor să îşi mai asume identitate etnică romă
2. Romi asimilaţi din punct de vedere cultural şi lingvistic dar care se identifică ca fiind romi
3. Romi care fac parte din comunităţi ce păstrează mai mult sau mai puţin limba şi anumite cutume culturale.

În *Carta* organizaţiei European Roma Travellers Forum, romii sunt aceia care (1) îşi recunosc originea istorică comună indo-greacă, (2) cei care recunosc ca limbă comună limba romani şi (3) cei care îşi recunosc moştenirea culturală comună, adică *romanipen*-ul.

În ce priveşte prima categorie de persoane, conform acestei definiţii şi a oricărei alta pe care o putem construi, nu are rost să ne batem capul cu ei. Totuşi, ar fi binevenite nişte campanii de conştientizare a propriei identităţi, de vreme ce din punct de vedere etnic vor să fie ceva ce nu au cum să fie şi în consecinţă ar putea să trăiasca o anumită neîmplinire.

Să analizăm pe rând cele două categorii de persoane rămase:

Întâi, romi asimilaţi din punct de vedere cultural şi lingvistic dar care se identifică ca fiind romi. Aceştia sunt aşa-numitii *kastalii* (într-o traducere liberă, lemnos, deci fără valoare, fără esenţă). La fel ca prima categorie, ei au fost romii asupra cărora politicile de asimilare ale regimului comunist au avut efect. Au fost aceia care au primit o educaţie şcolară similar cu a majoritarilor, părinţii au fost integraţi pe piaţa muncii etc. Deosebirea dintre ei şi prima categorie este ca îşi recunosc identitatea. În majoritate, elita romilor este formată din aceşti *kastalii* care recunosc adevărurile din definiţia ERTF şi care îşi declară public apartenenţa

etnică. Mulţi dintrei ei şi-au declarat etnia pentru a beneficia de anumite oportunităţi - dar au fost mulţi care şi-au asumat etnia în căutarea lor de sine, pentru a se defini ca persoane. Cei care nu fac parte din elita romilor îşi asumă identitatea *de facto* mai ales pentru că sunt identificaţi de cei din jur în felul acesta.

Sunt aceştia romi?

Dupa definiţia ERTF, întrunesc doar un criteriu, cel al originii indoeuropene; altfel, nu vorbesc limba şi nici nu au legaturi semnificative cu cultura comunităţilor tradiţionale de romi, deci cu romanipen-ul.

A treia categorie (romii care fac parte din comunităţi ce păstrează mai mult sau mai puţin limba şi anumite cutume culturale.) sunt romii cei mai indreptăţiti să fie numiti romi *ceace* (adevăraţi). Aceştia sunt cunoscuţi ca romi tradiţionali, iar în mişcarea romilor se consideră ca fiind *romii adevăraţi*. La nivel de comunitate, majoritatea mai păstrează limba şi mai respectă anumite valori ritualice – dar, în realitate, puţini au mai rămas care trăiesc valorile morale culturale ale romilor.

Mai mult de atât, după definitia ERTF aceştia nu ştiu ca originea romilor este indo-greacă sau că exista un *romanipen*. Deci mai degrabă după definiţia ERTF, romii kastalii care formează elita romilor sunt mai *ceace* decât aceştia din urmă.

Sunt romii *tradiţionali* romi *ceace*?

Mulţi ar spune că da, pentru că vorbesc limba, trăiesc în comunitate şi respectă nişte tradiţii ritualice. Dar cum ar putea să fie, dacă încalcă valorile morale ale romanipen-ului? Aceste valori sunt:

- ***phralipe*** (fraternitate), care exprimă solidaritatea, forma de întrajutorare, responsabilitatea comună;
- ***pakiv*** (încrederea, credinţa, cinstea etc.;
- ***ujimos*** (puritate şi curăţenie) care este în contradicţie cu ***mahrimos*** (impur);
- ***lajipe*** (ruşine) prin care se pastrează respectul faţă de bătrâni, valori etc. Toate acestea împreună formează ***RROMANIPEN***-ul, legea fundamentală a identităţii rromilor.

Cu alte cuvinte ***rom chacho*** (rom adevărat) şi ***pakivalo*** (om credincios şi cu frică de Dumnezeu, corect, cinstit, înţelept şi de încredere, trăind după principiile şi valorile morale ale culturii romani) este acela care trăieşte aceste valori morale. Romii kastalii pentru a fi romi trebuie nu numai să se declare că sunt romi dar să aibă interes pentru a învăţa limba romani si să respecte valorile morale culturale ale romilor.

Romii vorbitori de limba din comunităţi cred că pentru a fi rom nu este suficient să vorbeşti limba, ci trebuie să trăieşti după valorile romanipen-ului. Degeaba trăiesti într-o comunitate de romi dacă nu respecţi valorile morale ale culturii romani. Deci rom este acela care trăieşte valorile Romanipen-ului iar acela care nu trăieşte în spiritul acestor valori nu este rom.

De multe ori între romi se foloseşte expresia “Mo, rom sam?!” adică “Suntem romi!?” pentru a şterge orice urmă de suspiciune, de neîncredere. Prin această întrebare se face apel la un cod al onoarei după care trăiesc romii adevăraţi.